

Turkish – USA Relations in 2016 - 2017

Emzar Makaradze

Professor
Batumi Shota Rustaveli State University
Department of Oriental Studies
Georgia, Batumi
emzar.makaradze@bsu.edu.ge

Abstract

The US - Turkish relations are more important, more difficult and simultaneously less predictable in the modern stage than before. Today the relationship between the two countries is characterized by prevailing uncertainty, which is caused by the following circumstances:

1. the political views of Turkey-the USA on the ways and methods of such conflict resolutions as, for example, the Cypriot conflict, or contradictions existing between Greece - Turkey and Turkey – Armenia;

2. Turkey has shown that it will not support the US on the issue with Syria, as well as the war in Iraq and the Kurdish conflict;

3. Turkey tries to implement a foreign policy independent from Washington.

Nevertheless, the interests of the United States and Turkey are very close to each other or just coincide. Generally, the Turkish-US cooperation is based on the following:

1. It should become the force restraining Russian and Iranian geopolitical ambitions in the region, what is unanimously recognized by the Turkish elite;

2. Ankara is interested in participating in the development of European Defence System. It strives to become a full-fledged member of the EU and it is greatly supported by the US;

3. The US-made weapon comprises 80 percent of Turkey's military arsenal, what indicates to a close cooperation of these countries in this field;

4. By cooperating with America Turkey tries to ensure successful implementation of such big projects as "Baku-Ceyhan", at the same time it strives to increase its influence on the region between the Black Sea and the Caspian Sea, which is quiet rich with energy deposits;

5. Turkey is ready to install the US missile defense system on its territory, as it will not only provide additional resources in the country and increase its military security, but also strengthen its importance in the region.

Assessing Turkish-American relations, it is better to mention the term "strategic partnership". For example, since 2002 Turkey has been trying to conduct "zero problem with neighbors" policy and in this context it took steps of friendship and economic cooperation towards Syria and Iran, to which America is not so well-disposed. These steps do not exclude a strategic partnership, but in 2003 Turkey did not allow the US armed forces to use the Turkish military bases for Iraqi warfare, which is essentially contradicting the basic principle of "strategic partnership".

After this fact, Americans did not mention the "strategic partnership" for a long time. And after the warming of relations, American politicians started using this term again. On November 5, 2007 during the visit of the Prime Minister of Turkey Recep Tayyip Erdogan in the US, the President of America George Walker Bush mentioned this term again.

However, an attempted coup d'etat, committed on 15 July 2016 in Turkey, caused the period of uncertainty between the two countries.

In general, it is interesting to observe how the current policy of Turkey is reflected on the relations with the US. Erdogan's foreign policy almost questioned the issue of partnership between Turkey and the United States. And nowadays, when the relations with Russia have almost been regulated, Turkish policy towards Russia is largely dependent on the cooperation the United States will have with Ankara. We consider that stable relations with the US will not cause Turkey the desire to seek such an ally as Russia.

On the issue of the Middle East, regarding to the Syrian problem, Turkey has become an involuntary participant of the big countries - on the one hand, the United States, and on the other hand, Russia. After the US recent bombardment in Syria the positions of Turkey tend toward the US. In this case, we could say, Turkey fixes an indecisive position. However, in the Syrian war, due to the problem with the Kurds, Turkey has its own interests, which are the part of the Ankara new course.

Turkey could not manage to gather Turkish-speaking countries around it and head them; it also failed neither to be the leader of the Islamic world, nor to accelerate the adoption to the EU. Nevertheless, it could use the problem of refugees in relations with the European Union, but there is still a lot to do and not everything is clear.

If Turkey aims to become a country of "the first world economy" and liberal democracy, it should strengthen ties with the US, which would partly demand to alter its foreign policy priorities and to keep some distance from the Muslim world.

Keywords: Turkish – USA Relations.

თურქეთ - აშშ-ის ურთიერთობები 2016-2017 წლებში

ემზარ მაკარაძე

პროფესორი
ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
აღმოსავლეთმცოდნეობის დეპარტამენტი
საქართველო, ბათუმი
emzar.makaradze@bsu.edu.ge

აბსტრაქტი

თურქულ - ამერიკული ურთიერთობების შეფასებისას კარგი იქნება, წინ წამოვიწიოთ ორ სახელმწიფოს შორის „სტრატეგიული პარტნიორობის“ საკითხი, 2002 წლიდან თურქეთი ცდილობდა გაეტარებინა „მეზობლებთან ნულოვანი პრობლემის“ პოლიტიკა.

„სტრატეგიული პარტნიორობის“ საკითხი, კიდევ ერთხელ დღის წესრიგში დადგა 2017 წლის ბოლოს, როდესაც ოფიციალური ვიზიტით თურქეთის რესპუბლიკაში იმყოფებოდა აშშ-ის ყოფილი სახელმწიფო მდივანი რექს ტილერსონი. თავის თურქ კოლეგა, მევლუთ ჩავუშოდლუსთან გამართული შეხვედრის შემდეგ მხარეებმა, „სტრატეგიული პარტნიორობის“ შესახებ ერთობლივი დეკლარაცია გაავრცელეს, რომელშიც აღნიშნული იყო, რომ ანკარა და ვაშინგტონი ტერორისტულ ორგანიზაცია, PKK/KCK/PYD-YPG-ს წინააღმდეგ ერთობლივად იბრძობდნენ. ერთობლივ დეკლარაციაში ასევე ნათქვამია: „თურქეთი და აშშ ტერორისტულ ორგანიზაცია DEAŞ-ის, PKK-ს, ალ-ქაიდას და მათ განშტოებების წინააღმდეგ ბრძოლას ერთობლივად აწარმოებენ“.

საკვანძო სიტყვები: თურქეთ - ამერიკის შეერთებული შტატების ურთიერთობები.

მსჯელობა

თურქეთ - აშშ-ის ურთიერთობები 2016-2017 წლებში რთული და იმავდროულად ნაკლებად პროგნოზირებადია, ვიდრე წინათ. დღეისთვის მათ შორის ჭარბობს გაურკვეველობა. მიუხედავად ამისა, თურქეთისა და აშშ-ის მიზნები მთელ რიგ საკითხებში ემთხვევა ერთმანეთს. საერთოდ კი, თურქეთ - აშშ-ის თანამშრომლობა დაფუძნებულია შემდეგზე:

1. თურქეთს უნდა გახდეს ახლო აღმოსავლეთის რეგიონში რუსეთისა და ირანის გეოპოლიტიკური ამბიციების შემაკავებელი ძალა, რასაც აშშ-ი არ ეთანხმება;

2. ანკარა დაინტერესებულია მონაწილეობა მიიღოს ევროპის თავდაცვის სისტემის შექმნაში. ის მიისწრაფვის ევროკავშირის სრულუფლებიანი წევრობისაკენ, რაშიც მას დიდად ეხმარება აშშ-ი;

3. თურქეთის სამხედრო არსენალის 80 % შეადგენს აშშ-ის მიერ წარმოებული იარაღი, რაც მიუთითებს აღნიშნული ქვეყნების მჭიდრო თანამშრომლობაზე ამ სფეროში;

4. თურქეთი აშშ-თან ურთიერთობით ცდილობს შეინარჩუნოს ისეთი დიდი პროექტების წარმატებული რეალიზაცია, როგორცაა: „ბაქო - თბილისი - ჯეიჰანი“, ამავედროულად ცდილობს, გაზარდოს თავისი გავლენა შავი და კასპიის ზღვების რეგიონში;

5. 2016 წლიდან, თურქეთ - აშშ-ის ურთიერთობის დამაბვის შემდეგ, თურქეთი ცდილობს მის ტერიტორიაზე არ დადგას აშშ-ის რაკეტაწინააღმდეგო თავდაცვის სისტემის დანადგარები, რადგან ამით შეინარჩუნოს სტაბილურობა და არ გახდეს ის კიდევ უფრო დამოკიდებული აშშ-ზე;

6. 2017 წლის ნოემბრის თვეში, თურქეთის პრეზიდენტმა რეჯეფ თაიფ ერდოღანმა ნატო-ს ნდობის საკითხი კითხვის ნიშნის ქვეშ დააყენა. ჩრდილოატლანტიკურმა ალიანსმა უარი უთხრა ანკარას რაკეტაწინააღმდეგო თავდაცვითი სისტემების მიწოდებაზე. საპასუხოდ ანკარამ რუსული სისტემების შეძენაზე დაიწყო მოლაპარაკებები, ხოლო ნატო-ში ამის გამო თურქეთის კრიტიკა დაიწყო.

თურქულ - ამერიკული ურთიერთობების შეფასებისას კარგი იქნება, წინ წამოვიწიოთ ორ სახელმწიფოს შორის „სტრატეგიული პარტნიორობის“ საკითხი, 2002 წლიდან თურქეთი ცდილობდა გაეტარებინა „მეზობლებთან ნულოვანი პრობლემის“ პოლიტიკა.

„სტრატეგიული პარტნიორობის“ საკითხი, კიდევ ერთხელ დღის წესრიგში დადგა 2017 წლის ბოლოს, როდესაც ოფიციალური ვიზიტით თურქეთის რესპუბლიკაში იმყოფებოდა აშშ-ის ყოფილი სახელმწიფო მდივანი რექს ტილერსონი. თავის თურქ კოლეგა, მევლუთ ჩაუშოღლუსთან გამართული შეხვედრის შემდეგ მხარეებმა, „სტრატეგიული პარტნიორობის“ შესახებ ერთობლივი დეკლარაცია გაავრცელეს, რომელშიც აღნიშნული იყო, რომ ანკარა და ვაშინგტონი ტერორისტულ ორგანიზაცია, PKK/KCK/PYD-YPG-ს წინააღმდეგ ერთობლივად იბრძობდნენ. ერთობლივ დეკლარაციაში ასევე ნათქვამია: „თურქეთი და აშშ ტერორისტულ ორგანიზაცია DEAF-ის, PKK-ს, ალ-ქაიდას და მათ განშტოებების წინააღმდეგ ბრძოლას ერთობლივად აწარმოებენ“ (თურქეთ-ამერიკა, 2018:3).

აშშ-ის ხელისუფლება, ყველა დროს აღნიშნავდა იმ ფაქტს, რომ თურქეთი, აშშ-ის უმნიშვნელოვანესი მოკავშირეა და ევროპული ოჯახის ნაწილი. რომლებიც ერთად უნდა იდგნენ მსოფლიოში დღეს არსებული გამოწვევების წინაშე გადასალახად“

(გრეგალაშვილი ს., 2009:89), მაგრამ ზოგჯერ დგებოდა პერიოდი, როდესაც ურთიერთობა თურქეთსა და ამერიკის შეერთებულ შტატებს შორის განსაკუთრებით რთულდება. ამ მხრივ აღსანიშნავია, თურქეთში 2016 წლის 15 ივლისის სახელმწიფო გადატრიალების მცდელობის შემდეგ ორ ქვეყანას შორის გაურკვევლობის პერიოდის დაწყება.

თურქეთ - აშშ-ის ურთიერთობები მთელი თავისი არსებობის განმავლობაში ყველაზე რთულ ფაზაში შევიდა. ანკარა უშედეგოდ ითხოვს აშშ-ში მცხოვრები ფეთქვულა გიულენის (თურქეთის ხელისუფლების აზრით, იგი არის მთავარი ბრალდებული 2016 წლის 15 ივლისს თურქეთში მომხდარი სამხედრო გადატრიალების მცდელობაში) ექსტრადიციას და აშშ-ს მიერ სირიელი ქურთების დანაყოფებისთვის (YPG) იარაღის მიწოდების შეწყვეტას, რომელსაც ანკარა განიხილავს ტერორისტული „ქურთისტანის მუშათა პარტიის“ (PKK) გაგრძელებად.

2016 წლის 15 ივლისს თურქეთში მომხდარ მოვლენებს გამოეხმაურა თეთრი სახლი, რომლის გავრცელებული ინფორმაციით, აშშ-ის პრეზიდენტი, ბარაკ ობამა და სახელმწიფო მდივანი, ჯონ კერი შეთანხმდნენ, რომ თურქეთში ყველა პარტიამ მხარი უნდა დაუჭიროს დემოკრატიულად არჩეულ მთავრობას, რათა თავიდან აიცილონ ძალადობა და სისხლისღვრა.

თურქეთში სამხედრო გადატრიალებაში მონაწილეობის ბრალდებით სხვებთან ერთად დააკავეს გენერალი ბექირ ერჯან ვანიც, რომელიც თურქეთში, ნატოს ავიაბაზა „ინჯირლიკს“ მეთაურობდა. აღნიშნულ ავიაბაზას აშშ-ი და მოკავშირეები სირიასა და ერაყში საავიაციო დარტყმების განსახორციელებლად იყენებდნენ.

„ინჯირლიკის“ ბაზის ბლოკირებამ ვაშინგტონში დიდ უკმაყოფილება და წინააღმდეგობა გამოიწვია. ამ საკითხთან დაკავშირებით, საინტერესოა შეერთებული შტატების სახელმწიფო მდივნის მოადგილის და აზერბაიჯანში აშშ-ის

ყოფილი ელჩის მეთიუ ბრაიზას „ამერიკის ხმისთვის“ მიცემული ინტერვიუ, რომელშიც მან განაცხადა, რომ „შეერთებული შტატები სრულ თანადგომას უცხადებს თურქეთის დემოკრატიულად არჩეულ სამოქალაქო მთავრობას“, - ასეთი იყო თეთრი სახლის პირველი რეაქცია თურქეთში მიმდინარე მოვლენებზე.

მოვლენები ისე ჩქარი სვლით იცვლება, რომ სულ ცოტა ხნის წინ, ნატო-ს სამიტზე განიხილავდნენ, თუ როგორ დაეცვათ თურქეთი მეხუთე მუხლით - „ისლამური სახელმწიფოსგან“, დღეს კი „ინჯირლიკის“ ავია ბაზით ნატო-ს წევრი თურქეთი, სამხედრო ოპერაციებს უზღუდავს ნატო-ს ქვეყნებს შეერთებული შტატების ჩათვლით.

აშშ-ის პრეზიდენტი დონალდ ტრამპი, თურქეთში მიმდინარე მოვლენებზე საუბრისას აღნიშნავდა: „მე დიდად ვაფასებ ერდოღანის ქმედებებს, მან შეძლო და სახელმწიფო გადატრიალების მცდელობა შეაჩერა. ზოგი ამბობს, რომ ეს დადგმული იყო, თუმცა, მე ასე არ ვფიქრობ“ (მაკარაძე, 2017, №6 :95).

ამერიკის შეერთებული შტატების ყოფილმა სახელმწიფო მდივანმა რექს ტილერსონმა, თურქეთთან მიმართებით, განაცხადა, რომ „თურქეთის პრეზიდენტ რეჯეფ თაიფ ერდოღანთან ერთად ხელმეორედ უნდა განვაახლოთ მუშაობა. თურქეთი ჩვენი უძველესი ნატოს წევრი ქვეყანაა. რეგიონში აშშ-ის ნაკლებად აქტიურო- ბამ თურქეთი აიძულა, რომ რუსეთისკენ მიბრუნებულიყო. რუსეთი თურქეთის მუდმივი პარტნიორი არ არის და მათ უნდა დავუმტკიცოთ, რომ თურქეთის ერთადერთი მოკავშირე ამერიკაა“ (ტილერსონი რ., 2017:5).

2017 წლის 16 მაისს, თეთრ სახლში თურქეთის პრეზიდენტის რეჯეფ თაიფ ერდოღანის და აშშ-ის პრეზიდენტის დონალდ ტრამპის შეხვედრა შედგა, სადაც აშშ-ის პრეზიდენტმა მიანიშნა: „ჩვენ ყოველთვის კარგი ურთიერთობა გვქონდა თურქეთთან და

ვაპირებთ, რომ მომავალშიც ასე განვაგრძობთ“ (მაკარაძე, 2017, №6 :95).

მიუხედავად ამისა, დღევანდელ დღეს თურქეთსა და აშშ შორის მთავარი განხეთქილების საგანი ფეთქულა გიულენის თურქეთში ექსტრადიციაზე ამერიკული უარია. თურქეთის ხელისუფლებისთვის გიულენის არსებობა და მისი საქმიანობა მხოლოდ დისკომფორტს არ წარმოადგენს - გიულენი და ფეტო (FETO) ერდოღანის ძალაუფლების მთავარი გამომწვევი სუბიექტები არიან.

თურქული საზოგადოება მკვეთრად პოლარიზებულია, რაც ქვეყანაში 2017 წლის 16 აპრილს საკონსტიტუციო ცვლილებებზე გამართულმა რეფერენდუმმაც აჩვენა. მმართველ პოლიტიკურ ძალას ამომრჩეველთა 51%-მა დაუჭირა მხარი, ხოლო 49%-მა მის წინააღმდეგ მისცა ხმა. ხელისუფლების მთავარი მიზანია გიულენმა და მისმა გაერთიანებამ, საზოგადოების და მისი მოწინააღმდეგე ნაწილის მობილიზაცია და მასში პროტესტის გენერირება არ მოახდინოს. შესაბამისად, ხელისუფლება ამ სცენარის აღსაკვეთად აქტიურ რეაქციულ თუ რეპრესიულ უსაფრთხოების პოლიტიკას ატარებს.

საბოლოო ჯამში, რეჟეფ თაიფ ერდოღანის მთავრობა აღმოჩნდა ვითარებაში, როდესაც, ერთი მხრივ, ამ ეტაპზე რუსეთთან ურთიერთობების დათბობამ მნიშვნელოვანი დივიდენდები მოუტანა, მეორე მხრივ კი, დასავლეთთან დაპირისპირებამ პიკს მიაღწია.

რეჟეფ თაიფ ერდოღანის ბოლო პერიოდის საგარეო პოლიტიკამ ეჭვქვეშ დააყენა თურქეთისა და აშშ-ის პარტნიორობა. ხოლო დღეს, მას შემდეგ, რაც ურთიერთობა თითქმის კვლავ დაათბო რუსეთთან, თურქეთის პოლიტიკა მის მიმართებით უმთავრესად დამოკიდებული იქნება იმაზე, თუ რა

თანამშრომლობას დაამყარებს ამერიკის შეერთებული შტატები ანკარასთან.

აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტის 2017 წლის 8 ოქტომბრის განცხადებით, ქვეყანამ თურქეთში, სტამბულში მოქმედი საკონსულოს მუშაობა, კერძოდ კი, არა მიგრაციული ვიზების გაცემა შეაჩერა. საპასუხოდ, იგივე გადაწყვეტილება მიიღო თურქულმა მხარემ. არა მიგრაციული ვიზები მოიცავს ტურისტულ, სამედიცინო, ბიზნეს, დროებით სამუშაოსა და სასწავლო ვიზიტებს.

ამერიკულმა მხარემ მისი გადაწყვეტილების ოფიციალურ მიზეზად თურქეთის მიერ აშშ-ის დიპლომატიური მისიისა და პერსონალის უსაფრთხოების კითხვის ნიშნის ქვეშ დაყენება დაასახელა. აშშ-ის მიერ ვიზების გაცემის შეჩერება თურქული სპეცსამსახურების მიერ 2017 წლის 9 ოქტომბერს, ამერიკის საკონსულოს თურქი თანამშრომლის დაკავებას მოჰყვა. დაკავებულს ბრალად ჯაშუშობა ედება, რაც აშშ-ში მცხოვრებ ფეთქვალა გიულენის ჯგუფებთან კავშირში გამოიხატება.

ამერიკის საკონსულოს მიერ ვიზების გაცემის შეჩერებამ თურქეთის ეკონომიკაზე მყისიერი ეფექტი იქონია. თურქული ღირსდოლართან მიმართებაში 6.6%-ით გაუფასურდა, თურქული საფონდო ბირჟებზე აქტივობა შემცირდა, თურქული ავიაკომპანია Turkish Airlines-ის წილი 2016 წელთან შედარებით 11%-ით გაიფხვრა.

თურქეთში აშშ-ის მოქალაქეთა ვიზიტების რაოდენობა ბოლო წლებში მცირდებოდა. თუკი მათი რიცხვი 2015 წელს 88 000 - ს სცდებოდა, 2016 წელში იგი მხოლოდ 37 000 - ს აღწევდა. აღნიშნული რადიკალური კლება იმ დროს თურქეთის ტერიტორიაზე განხორციელებულმა არაერთმა ტერორისტულმა თავდასხმამ განაპირობა. მაგრამ მას შემდეგ თურქეთში ამერიკელ ვიზიტორთა შემცირებას სხვა მიზეზი განსაზღვრავს, რასაც ორ

ქვეყანას შორის დამაბული დიპლომატიური ურთიერთობები შეიძლება დაერქვას.

რეჟეფ თაიფ ერდოღანის მთავრობასა და ბარაკ ობამას ადმინისტრაციას შორის არსებული კონფრონტაციის ხარისხი ობამას პრეზიდენტობის ბოლომდე იზრდებოდა. მაგრამ შექმნილი სიტუაციის განელება ვერც დონალდ ტრამპის ხელისუფლებაში მოსვლამ მოახერხა. თებერვლის ბოლოს თურქეთის სამხრეთით მდებარე ქალაქ ადანაში აშშ-ის საკონსულოს თანამშრომელი ჰამზა ულუჯაი, რომელიც 36 წლის განმავლობაში საკონსულოს მთარგმნელი იყო, ტერორისტულ ორგანიზაცია ქურთისტანის მუშათა პარტიასთან (PKK) თანამშრომლობის ბრალდებით დააკავეს. მართალია, მოგვიანებით ულუჯაი გაათავისუფლეს, მაგრამ თვითონ ფაქტი თურქეთის ანტიამერიკული ქმედებათა ტენდენციის გაგრძელება და ახალი ადმინისტრაციის სთვის განკუთვნილი პოლიტიკური სიგნალი იყო (Nezir Ö, 2018:275).

2017 წლის 16 მაისს, თურქეთის პრეზიდენტი ოფიციალური ვიზიტით ვაშინგტონში დონალდ ტრამპს ესტუმრა. ლიდერთა შეხვედრის შემდგომ გამართულ ბრიფინგზე გამოჩნდა, რომ ქვეყნებს შორის ურთიერთობის რადიკალურ ცვლილებას და გადატვირთვას უახლოეს მომავალში ადგილი არ ექნებოდა. ვიზიტის დროს მოხდა ინციდენტი, რომელმაც შემდგომში ქვეყნებს შორის პოლიტიკური ურთიერთობა კიდევ უფრო დამაბა. ერდოღანის პირადმა დაცვამ ვაშინგტონში თურქეთის საელჩოსთან ქურთი დემონსტრანტები დაარბია და ფიზიკურად გაუსწორდა. მოგვიანებით, აგვისტოს ბოლოს ამერიკულმა სასამართლომ მომხდარზე ბრალი ერდოღანის უსაფრთხოების სამსახურს დასდო და პასუხისმგებლობა დააკისრა. სასამართლოს გადაწყვეტილებამ ერდოღანის აშშ-ის საწინააღმდეგო რიტორიკა კიდევ უფრო გაამძაფრა. მან მომხდარს სკანდალი უწოდა და აშშ-ი, როგორც FETO - ს, ასევე PKK-ს წევრების შეფარვა-დაცვაში დაადანაშაულა.

2017 წლის ივლისში თურქეთის სახელმწიფო მაუწყებელმა Anadolu-მ სირიის ტერიტორიაზე ქურთების კონტროლირებად რეგიონში განთავსებული 10 ამერიკული სამხედრო ბაზის შესახებ ინფორმაცია საჯაროდ დააფიქსირა. ინფორმაციაში შედიოდა ბაზირებულ ამერიკელ ჯარისკაცთან რაოდენობა და მათი კონკრეტული ადგილმდებარეობა. ეს ინფორმაცია კონფიდენციალური და სადაზვერვო ხასიათის იყო და საჯარო გაცხადებას არ ექვემდებარებოდა, რადგან ამერიკელი სამხედროები, როგორც ისლამური სახელმწიფოს, ასევე ასადის რეჟიმის ძალების იერიშების სამიზნე არ გამხდარიყვნენ. პენტაგონმა მაშინდელ ფაქტთან დაკავშირებით თურქეთის მთავრობის მიმართ წუხილი გამოთქვა, რომ ქვეყნის ხელისუფლება ჩრდილო ატლანტიკური ალიანსის წევრი ქვეყნის და მისი მოკავშირის უსაფრთხოებას სათანადოდ არ აფასებდა.

თურქეთსა და აშშ-ს შორის გაუარესებული მდგომარეობა თურქეთის მმართველი ელიტის პოლიტიკური დღის წესრიგის შედეგია. გასული წლების განმავლობაში პოლიტიკური ძალაუფლების კონცენტრაცია პრეზიდენტის ხელში მოხდა, რაც 2017 წლის 16 აპრილის რეფერენდუმმა სამართლებრივად გაამყარა, თურქეთის, როგორც შიდა, ასევე გარე საფრთხეების კარდინალურმა ზრდამ, მისი დასავლელ პარტნიორებთან მთელ რიგ საკითხებში საერთო მიზნების არქონამ გამოიწვია ის, რომ თურქეთის ხელისუფლებას სუვერენულობის იდეის გაძლიერებისკენ უბიძგა.

დღეს, ქვეყნის მმართველი ძალა ცდილობს საკუთარი, დამოუკიდებელი შიდა და საგარეო პოლიტიკა გაატაროს, რომელიც გაითვალისწინებს მხოლოდ თურქეთის ინტერესებს და არ გაიზიარებს მისი საერთაშორისო პარტნიორების ღირებულებებს, მიზნებსა და სულისკვეთებას. თურქეთის ჩრდილო ატლანტიკური ალიანსის წევრი ქვეყანაა, რაც მის უსაფრთხოებასა და სტაბილურობას

მნიშვნელოვნად განაპირობებს, მაგრამ ბოლო პერიოდში თურქეთმა ხმამაღლა დაიწყო ნატოს ორგანიზაციის კრიტიკა. ამ მოცემულობაში რამდენ ხანს გასტანს თურქეთის აღმოსავლური პოლიტიკა, რომელიც მისი სტაბილურობის გარანტად ჯერ კიდევ ვერ ჩაითვლება, რთულად პროგნოზირებადია.

თუ თურქეთს სურს იქცეს „პირველი რანგის მსოფლიო ეკონომიკის“ და ლიბერალური დემოკრატიის ქვეყნად, მას მოუხდება აშშ-თან კავშირების გამყარება, რაც მისგან ნაწილობრივ მოითხოვს თავისი საგარეო პოლიტიკის პრიორიტეტების შეცვლას და მუსლიმურ სამყაროსგან რამდენადმე დისტანცირებას.

დასკვნა

ბოლოს უნდა ითქვას ის გარემოებაც, რომ თურქეთისა და დასავლეთის ურთიერთობებს ყოველთვის ახასიათებდა ცვალებადობა. თურქეთის ურთიერთობას დასავლეთთან წარსულშიც ჰქონია განსხვავებული პოზიციები, თუმცა შემდეგ კარგი ურთიერთობები ჩამოაყალიბეს. შესაძლოა, მომავალში უთანხმოება დასავლეთსა და თურქეთს შორის დასრულდეს და მათ გაუგებრობას წერტილი დაესვას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. გრიგალაშვილი ს., თურქეთი თანამედროვე რეგიონალურ პოლიტიკაში, თბილისი, 2009;
2. მაკარაძე ე., მაკარაძე ბ., თურქეთის რესპუბლიკისა და ამერიკის შეერთებული შტატების ურთიერთობები „ცივი ომის“ შემდგომ პერიოდში, აღმოსავლეთმცოდნეობა, № VI. ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი, თბილისი, 2017;

3. მაკარაძე ბ., მაკარაძე ე., თურქეთ - აშშ-ის ურთიერთობები 2002-2015 წლებში, ახლო აღმოსავლეთი და საქართველო, № X. გიორგი წერეთლის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი, თბილისი, 2017;
4. მაკარაძე ე., თანამედროვე თურქეთის საშინაო პოლიტიკის პრობლემები, აღმოსავლეთმცოდნეობა, № V. ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი, თბილისი, 2016;
5. ობამა ბ., ბარაკ ობამას საგარეო პოლიტიკა - „ჭკვიანი ძალა“ თუ იდეალიზმი, 2010 [http:// nasrashvili. blogspot. com/2010/06/blog-post.html](http://nasrashvili.blogspot.com/2010/06/blog-post.html);
6. რექს ტილერსონმა სენატში საგარეო პოლიტიკის კითხვებს უპასუხა, [http://www.trt.net.tr/georgian/msoplio/2017/01/12/rek - s-tilersonma-senatshi - sagareo-politikis-kit-xvebs-upasuxa-649606.](http://www.trt.net.tr/georgian/msoplio/2017/01/12/rek-s-tilersonma-senatshi-sagareo-politikis-kit-xvebs-upasuxa-649606);
7. ჯენტლესონი ბ, ამერიკის საგარეო პოლიტიკა - არჩევნის დინამიკა 21-ე საუკუნეში, თბილისი, 2015;
8. Ibrahim Ö. Kaboğlu, 15 Temmuz Anayasasi, Istanbul, 2017;
9. Nezir Özgen, Türkiye Tarihi, Izmir, 2018;
10. Sina A, 2018 - Sina Akşin, Kisa Türkiye Tarihi, Istanbul, 2018.